

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної роботи

Віктор ЛОПАТОВСЬКИЙ

травня 2023 р.

ПРОГРАМА ФАХОВОГО ІСПИТУ

для вступу на навчання на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»
за освітньо-професійною програмою Психологія
на основі раніше здобутого ступеня вищої освіти бакалавра, магістра
(освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста)

Галузь знань – 05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність – 053 Психологія

Затверджено на засіданні кафедри психології та педагогіки
Протокол № 9 від 17 квітня 2023 р.

Завідувач кафедри психології та педагогіки
[підпис] д. психол. н., професор Євген ПОТАПЧУК

Затверджено

Декан факультету здоров'я, психології, фізичної культури та спорту
[підпис] д. пед. н., професор Євген ПАВЛЮК

Схвалено вченою радою факультету
здоров'я, психології, фізичної культури та спорту
Протокол № 8 від 12 травня 2023 р.

Голова вченої ради

[підпис] д. пед. н., професор Євген ПАВЛЮК

2. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Фаховий іспит для вступу на навчання на здобуття ступеня вищої освіти «магістр» на основі раніше здобутого ступеня вищої освіти бакалавра, магістра (освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста) за спеціальністю 053 Психологія, Освітньою програмою Психологія, складається на базі освітніх компонентів «Загальна психологія», «Вікова та педагогічна психологія», «Основи психологічного консультування», «Соціальна психологія з тренінгом комунікативності», «Психодіагностика».

Мета вступного фахового іспиту полягає у перевірці здатності вступників до опанування освітньої програми Психологія другого (магістерського) рівня вищої освіти на основі здобутих раніше компетентностей.

3. ТЕХНОЛОГІЯ ПРОВЕДЕННЯ ВСТУПНОГО ФАХОВОГО ІСПИТУ

Вступний іспит (вступне випробовування) проводиться у формі тестування із комп'ютерною обробкою результатів. Система проведення вступних іспитів є оригінальною розробкою ХНУ і захищена свідоцтвом про авторське право № 39534 від 08.08.2011 р. Вона розроблена на підставі таких документів: Закону України «Про вищу освіту», «Положення про приймальну комісію ХНУ», Порядку прийому до вищих навчальних закладів України та Правил прийому до Хмельницького національного університету.

Основні положення системи тестування із комп'ютерною обробкою викладені нижче. Бази даних тестових завдань створюються для всіх дисциплін, з яких проводиться тестування, щорічно поповнюється та вдосконалюється.

Бази даних тестових завдань або навчальні програми, за якими вони створені, є відкритими. Університет щорічно оприлюднює їх у паперовому або в електронному вигляді.

Відповідальність за зміст і якість тестових завдань покладається на голову предметної комісії.

Екзаменаційний білет може містити тестові завдання одного або різних рівнів складності. Для автоматизованого формування білетів використовують комплекс комп'ютерних програм, які компонують бази даних тестових завдань з кожної дисципліни, формують екзаменаційні білети за допомогою випадкової вибірки та роздруковують їх.

Екзаменаційні білети, що включають тестові завдання, формують і тиражують комп'ютерними засобами перед початком тестування. Сформовані білети засвідчуються печаткою приймальної комісії.

Номер кожного екзаменаційного білета збігається з номером талона відповідей, який додається до нього.

Організація автоматизованого формування комплекту екзаменаційних білетів до вступних іспитів, контроль за ним покладається на відповідального секретаря Приймальної комісії або його заступника.

Тестування проводиться відповідно до розкладу в аудиторіях, що обладнані необхідними технічними засобами.

Пропуск вступників до аудиторії тестування проводить відповідальний секретар ПК та його заступники. При цьому перевіряється паспорт і перепустка, у якій вказана особа вступника, дата і час тестування.

Кожний учасник тестування витягує номер, який вказує його місце в аудиторії. Всі місця в аудиторії пронумеровані.

В аудиторії тестування дозволяється присутність громадських спостерігачів (батьків вступників).

Вступникам видаються титульні листи і проводиться роз'яснення щодо їх заповнення.

Після розміщення учасників тестування в аудиторії вступники особисто вибирають екзаменаційні білети, що розкладені на столі.

Після отримання екзаменаційних білетів вступники працюють над розв'язком завдань протягом встановленого часу.

Талони відповідей надаються кожному вступнику в одному екземплярі. Забороняється видача вступнику другого талона. Талон відповідей заповнюється вступником відповідно до роз'яснення щодо їх заповнення.

Після закінчення роботи над тестами, або добігання до кінця часу, відведеного на тестування, вступники здають підписані роботи разом з талонами відповідей, які до початку сканування знаходяться на столі екзаменатора.

Сканування талонів відповідей починається після здачі робіт всіма вступниками у їх присутності. Процес сканування талонів відповідей демонструється за допомогою проектору на великому екрані.

Після закінчення сканування та комп'ютерної обробки талонів відповідей результати тестування демонструються на екрані у вигляді екзаменаційної відомості, в якій відсутні прізвища вступників, а є лише номер екзаменаційного білета. Далі персонал приймальної комісії вносить в комп'ютер інформацію про відповідність номера екзаменаційного білета прізвищу вступника. На екрані демонструється екзаменаційна відомість з прізвищами вступників, яка роздруковується і звіряється відповідальним секретарем приймальної комісії.

Критерії оцінювання вступних іспитів затверджуються на засіданні Приймальної комісії та наводяться в додатку до правил прийому.

4. ПЕРЕЛІК ОСВІТНІХ КОМПОНЕНТІВ (НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН), НА БАЗІ ЯКИХ СКЛАДАЄТЬСЯ ІСПИТ

Загальна психологія

Розвиток уявлень про предмет психології. Предмет й об'єкт пізнання. Основні класифікації методів в психології. Основні принципи психології (детермінізму, єдності свідомості та діяльності, розвитку та ін.) Психічна діяльність як функція роботи мозку. Структура й рівні психічної діяльності. Психіка як механізм суб'єктивного відображення об'єктивної дійсності.

Категорія діяльності в психології. Структура індивідуальної діяльності людини. Структури особистості. Основні компоненти «Я - концепції»: образ фізичного «Я», самооцінка, рівень домагань та очікування тощо. Основні моделі структури особистості.

Специфіка процесу уваги, його природа та механізми. Основні властивості процесу уваги (концентрація, об'єм, розподіл, стійкість, переключення, вибірковість). Класифікація видів уваги (довільна – мимовільна – післядовільна; рефлексивна – інстинктивна – вольова). Загальне уявлення про відчуття та сприймання як процеси почуттєвого пізнання. Поняття про сенсорні рецептори. Класифікації відчуттів та сприймань. Загальні властивості відчуттів та сприймань. Основні поняття сенсорної психофізики. Закони сприймання предмета й форми. Процес пам'яті. Основні характеристики мнемічних процесів (міцність, швидкість, точність, об'єм, динамічність, перешкодостійкість та ін.). Процеси збереження й забування інформації. Криві забування Г. Еббінгауза та П'єрона. Рівні й типи пам'яті. Мислення як психічний процес, його первинні та вторинні властивості. Основні розумові операції. Види мислення. Основні етапи розвитку мислення в онтогенезі. Обмеження доопераційного мислення за концепцією Ж. Піаже. Мова і мовлення – взаємозв'язок та специфіка. Основні функції мови, його структура. Зв'язок мови та мислення (припущення Сепира-Уорфа). Визначення специфіки процесу уяви, його відмінностей від інших пізнавальних процесів. Вищий рівень уяви, основні показники його вивчення. Продукт процесу уяви – образ уяви, його характеристики. Види уяви, основні «техніки» уяви. Етапи вирішення творчих задач (концепції Уоллеса та ін.).

Емоції як форма переживання, механізм регуляції психічного стану. Види емоційних реакцій, їх класифікація. Загальні властивості емоцій (універсальність, динамічність, домінантність, адаптація, сумація та ін.). Вольова регуляція поведінки. Різні підходи до розуміння й дослідження волі.

Темперамент у структурі особистості. Темперамент як форма інтеграції первинних індивідних властивостей. Основні властивості нервової системи (сила, рухливість, урівноваженість) і типи вищої нервової діяльності. Типології індивідуальності. Характер у структурі особистості. Визначення характеру. Співвідношення темпераменту й характеру. Структура характеру (факторний та

типологічний підходи). Захисні механізми особистості, сформовані стратегії копінг-поведінки. Поняття здібностей у психології. Визначення здібностей. Здібності як уроджена й придбана властивість. Структура здібностей. Загальні й спеціальні здібності. Поняття розумового віку й коефіцієнта інтелекту.

Вікова та педагогічна психологія

Предмет вікової психології, її завдання. Етологічна теорія. Теорія конвергенції двох факторів. Біхевіоризм. Інтелектуальний розвиток дитини за Ж. Піаже. Теорія П. Гальперіна. 5 етапів формування розумових дій. Розвиток моральної свідомості особистості за Л. Колбергом. Стадії розвитку особистості за Е. Еріксоном. Спілкування в психічному розвитку дитини. Форми спілкування за Л. Лісіною. Зміст параметрів форм спілкування М. Лісіної. Культурно-історична концепція Л. Виготського. Проблема навчання і розвитку. Поняття факторів психічного розвитку. Рефлекси новонародженого. Особливості розвитку, адаптація до середовища. Комплекс пожвавлення. Новоутворення 2-го півріччя життя дитини. Характеристика провідної діяльності. Криза 3-х років. Особливості дитячого сприймання, пам'яті, уваги, мислення, уяви. Навчальна діяльність – провідний вид діяльності. Мотиваційно-афективна сфера молодшого школяра. Характеристика пубертатної кризи. Принципи психічного розвитку. Закономірності психічного розвитку.

Поняття соціалізації як базового терміну педагогічної психології. Сутність поняття соціалізації. Фактори соціалізації: макрофактори (держава, суспільство), мезофактори (тип населення, культура), мікрофактори (сім'я, навчальний заклад, позашкільні установи). Психологічні механізми соціалізації: екстеріоризація педагогом досвіду, інтеріоризація досвіду у внутрішній план дитини. Зовнішні психолого-педагогічні механізми соціалізації: навчання та виховання.

Етапи розвитку педагогічної психології. Етап філософсько-педагогічний (17 століття-середина 19 ст.): Я. Коменський, Дж. Локк, Й. Песталоцці. Етап теоретичного обґрунтування (50-70-ті роки 19 століття). Етап експериментального становлення (70-ті роки 19 століття-30-ті роки 20 століття): І. Сікорський, В. Бехтерєв. Радянський етап (20-ті роки 20 століття): Л. Виготський, О. Леонт'єв, Г. Костюк, О. Запорожець. Сучасний етап розвитку педагогічної психології в Україні з 1991р.

Зміст і сутність категорії навчання. Навчання як специфічний вид діяльності педагога. Зв'язок навчання з такими категоріями як освіта, виховання, учіння, викладання.

Психологічні моделі навчання. Модель першого типу-традиційне навчання: «Учень-об'єкт формуючих впливів педагога». Модель другого типу – вільне навчання: «Суб'єкт, який формується під впливом власних інтересів і цілей». Модель третього типу – проблемне навчання: «Учень як об'єкт педагогічних впливів та суб'єкт пізнавальної діяльності».

Учіння як пізнавальна діяльність класифікація видів учіння. Учіння (навчальна діяльність) як форма соціальної активності особистості, його функції. Види учіння: за характером процесу учіння (цілеспрямоване та мимовільне), за умовами перебігу учіння (організоване та стихійне).

Психологічний зміст виховання та типи виховання в сучасній початковій школі. Сутність категорії виховання. Мета виховання. Види виховання (моральне, трудове, естетичне, ідеологічне, релігійне, фізичне, статеве).

Психологічний аналіз професійної компетентності педагога. Поняття професійної компетентності, що поєднує в собі такі сторони педагогічної праці: педагогічну діяльність, педагогічне спілкування і прояви особистості педагога. Рівні продуктивності педагогічної праці: репродуктивний, малопродуктивний, середньо продуктивний, продуктивний, високопродуктивний. Види діяльності вчителя: навчальна, виховна, організаційна, консультативна, самоосвітня тощо.

Основи психологічного консультування

Психологічне консультування як окрема галузь психологічної допомоги. Становлення та розвиток психологічного консультування в історичному аспекті. Теоретичні аспекти консультативної психології. Предмет, завдання, цілі психологічного консультування. Принципи та етичні аспекти психологічного консультування. Найпопулярніші теорії консультування, їх характеристика. Основні положення особистісно-центрованого консультування. Нововведення у теорії особистісно-центрованого консультування. Причини неадекватної поведінки людей з погляду особистісно-центрованого навчання. Основні положення гештальт-консультування. Нововведення у гештальт-консультуванні. Причини неадекватної поведінки людей з погляду гештальт-консультування. Правила та ігри у гештальт-консультуванні. Основні положення теорії екзистенціального консультування. Нововведення у теорії екзистенціального консультування. Причини неадекватної поведінки людей з погляду екзистенціального консультування. Поведінкова оцінка клієнта у процесі консультування. Оцінка клієнта в рамках інтерв'ю. Систематична десенсибілізація як метод поведінкового консультування. Різновидності систематичної десенсибілізації. Репетиція поведінки та тренінг асертивності. Методи підкріплення. Допомога клієнтам в отриманні підкріплення. Основні положення раціонально-емотивного поведінкового консультування. Основні положення теорії мультимодального консультування. Соціальне повчання, неусвідомлені процеси, захисні реакції – нововведення у мультимодальному консультуванні. Ричард Нельсон-Джоунс – засновник консультування за життєвими вміннями. Основні вимоги до особистості консультанта.

Професійна підготовка психолога-консультанта. Суть проблемного аналізу в психологічному консультуванні. Бесіда як основний метод психологічного консультування. Організація роботи психологічної консультації. Підготовка та

проведення психологічного консультування. Основні етапи та процедури. Структурні та змістовні особливості першого інтерв'ю. Типи клієнтів психологічної консультації. Особливості взаємин: психолог-клієнт. Психологічне консультування: практичні аспекти. Техніка психологічного консультування. Методи впливу у процесі психологічного консультування. Невербальна оцінка поведінки клієнта. Тестування в практиці психологічного консультування. Тести, що рекомендуються до використання в практиці когнітивного психологічного консультування. Тести, що рекомендуються в практиці персонального та комунікативного психологічного консультування. Загальні практичні рекомендації з психологічного консультування, пов'язаного зі здібностями. Загальні практичні рекомендації з психологічного консультування, пов'язаного з розвитком особистості клієнта. Загальні практичні рекомендації з комунікативного та соціально-перцептивного психологічного консультування. Практичні рекомендації з проблем саморегуляції у ділових стосунках. Практичні рекомендації з проблем міжособистісного консультування.

Практичні рекомендації з проблем сімейного консультування. Сімейне психологічне консультування як окрема галузь практичної психології. Основні напрямки консультативної допомоги сім'ї. Консультування сім'ї на різних етапах її розвитку. Методи терапевтичного впливу в психологічному консультуванні. Поняття групового психологічного консультування. Профорієнтаційне консультування в шкільній системі. Зміст консультативної діяльності шкільного психолога. Взаємини батьків з дітьми-дошкільнятами. Основи психологічного консультування батьків молодших школярів. Розв'язання психолого-педагогічних проблем підліткового віку. Консультування батьків юнаків та дівчат. Поняття та види кризового консультування. Телефонне консультування. Консультативна робота з різними віковими групами. Практичні рекомендації з проблем, пов'язаних з особистими життєвими невдачами. Консультування клієнтів при страхах і фобіях. Консультування вороже налаштованих та агресивних клієнтів. Консультування немотивованих клієнтів. Консультування клієнтів з завищеним рівнем домагань. Консультування клієнтів, що переживають почуття вини. Консультування клієнтів, що плачуть. Консультування істеричних клієнтів. Консультування клієнтів. Консультування obsесивних особистостей. Консультування клієнтів при параноїдальних розладах. Консультування шизоїдних особистостей. Консультування асоціальних особистостей. Консультування при алкоголізмі. Консультування клієнтів з психосоматичними розладами. Консультування клієнтів з депресією та суїцидальними проявами. Консультування клієнтів при переживанні втрати. Особливості бесіди з людиною, що помирає. Консультування при сексуальних проблемах.

Соціальна психологія з тренінгом комунікативності

Місце і роль соціальної психології в системі наукового знання. Виникнення і розвиток соціальної психології як науки. Предмет і завдання соціальної психології.

Психологічні передумови соціальної психології: психологія народів, психологія мас, теорія інстинктів соціальної поведінки. Основні теоретичні напрямки соціальної психології. Теорія соціального обміну Дж. Хоманса.

Методи соціально-психологічного дослідження: спостереження, експеримент, соціометричний метод, референтометрія, тести, контент-аналіз, опитування.

Соціальні установки. Соціальні стереотипи. Забобони і марновірства. Соціальна диференціація. Соціальний статус: головний статус, природжений і приписуваний статус, досягнутий статус. Соціальна роль. Основні характеристики соціальної ролі за Т. Парсонсом.

Політична соціалізація. Економічна соціалізація особистості. Статеворольова соціалізація особистості.

Структура взаємодії в спілкуванні. Типи взаємодій. Види взаємодій. Стратегії спілкування. Ефекти сприйняття людьми один одного: ефект Барнума, ефект бумеранга, ефект першого враження, ефект краю, ефект ореола, ефект первинності, ефект новизни, ефект стереотипізації.

Поняття та соціально-психологічні характеристики групи. Класифікація груп. Сутність і зміст поняття «мала група». Ознаки малої групи. Класифікація малих груп: за порядком виникнення, за суспільним статусом, за безпосередністю взаємозв'язків, за рівнем розвитку. Психологічні характеристики малої групи: зміст, статус, структура соціальних ролей, система групових очікувань, групові норми, групові санкції Зміст психології колективу. Основні характеристики колективу. Основні риси колективу. Психологічна структура колективу. Соціально-психологічний клімат колективу. Етапи процесу колективоутворення. Норми в колективі. Норми різного рівня обов'язковості.

Психологія великих соціальних груп. Аспекти: психічний склад та емоційна сфера. Особливості психології класів. Дослідження психології класів. Основні характеристики психології робітничого класу, класу буржуазії, середнього прошарку населення, маргинального прошарку населення. Структура суспільної психології класів. Психологічні особливості етнічних груп.

Опрацювання структурних компонентів тренінгу. Значення та зміст комунікативної компетентності. Діагностика комунікативних умінь. Ефективні комунікативні техніки.

Психодіагностика

Основні поняття психодіагностики. Загальна характеристика методів психодіагностики. Головні вимоги до діагностичних методик: стандартизація, валідність і надійність. Класифікації психодіагностичних методик. Вербальні та невербальні психодіагностичні методики: об'єктивні тести, стандартизовані самозвіти, проєктивні техніки, діагностичні психодіагностики, стандартизовані та експертні методики. Метод тестів у психодіагностиці. Спостереження як метод психодіагностичного дослідження. Поняття про наукове спостереження. Особливості використання методу спостереження в психодіагностичній практиці. Використання контент-аналізу в психодіагностичній практиці. Контент-аналіз як різновид методу дослідження продуктів діяльності. Операціональна класифікація методів психодіагностики. Класифікація методів психодіагностики за ступенем впливу на результати дослідження.

Психометричні основи психодіагностики. Поняття норми, валідності і надійності. Форми стандартизації. Основні вимоги до оформлення тесту. Форми представлення методики. Вимоги до компоновки тексту опитувальника.

Особистісні опитувальники як метод дослідження. Опитувальники рис особистості (опитувальник Р. Кеттелла); опитувальники типологічні (опитувальники Г. Айзенка); опитувальники мотивів (опитувальник А. Едвардса); опитувальники інтересів (опитувальники Г. Кюдера); опитувальники цінностей (опитувальник Д. Супера); опитувальники установок (шкала Л. Терстоуна). Опитувальники факторні і опитувальники емпіричні.

Діагностика особистісних особливостей молодшого школяра і його ставлення. Діагностика особистісних якостей учнів. Дитячий особистісний опитувальник Кеттела (8-12 років). Метод вибору кольорів. Тест М. Люшера: коротка форма застосування та інтерпретації тесту. Колірний тест ставлення. «Три оцінки» А. Липкіна. Методика комплексного вивчення самооцінки й ціннісних орієнтацій (6-9 років). Методика незакінчених речень «Мій клас та мій вчитель».

Загальна характеристика проєктивних методик. Проєктивні методи психодіагностики. Теоретичне обґрунтування проєктивного підходу до психодіагностики особистості. Роль наукових праць Ф. Гудинафа, Г. Мюроя, Х. Морган, Г. Роршаха, Л. Франка у розвитку проєктивної психодіагностики. Загальна характеристика проєктивних способів вивчення особистісних особливостей. Основні різновиди проєктивних методик: структурування; конструювання; інтерпретації, доповнення, імпресії, катарсиса, графічні.

Індивідуальні відмінності у здібностях та їх вимірювання. Проблема діагностики здібностей. Використання тестів у діагностиці здібностей. Теорія Г. Гарднера про багатосторонні інтелектуальні здібності. Загальна характеристика тестів інтелекту. Інтелект. Структура інтелекту.

Психолого-педагогічні засоби діагностики розумових здібностей учнів. Виявлення багатосторонніх розумових здібностей учнів за методикою Т. Амстронга. Стандартизована методика для визначення рівня розумового розвитку молодших школярів Е. Замбацявічене.

Мотивація як об'єкт психологічної діагностики. Методи діагностики мотиваційної сфери особистості. Прямі та проєктивні методи діагностики мотиваційної сфери. Проєктивні методи визначення індикаторів мотивації. Рефрактивні проєктивні методики для визначення особистісних мотивів. Діагностика мотивів за допомогою когнітивних оцінок. Метод діагностики мотивів через характеристику перешкод. Малюнковий тест фрустрацій Розенцвейга. «Список особистісних переваг» (А. Едвардса EPPS (1954)). Опитувальник для виміру результуючої тенденції мотивації досягнення А. Мехрабіана (RAM).

Діагностика міжособистісних взаємин на основі суб'єктивних переваг. Соціометрія. Діагностика міжособистісних взаємин на основі суб'єктивних переваг. Соціометричний тест Дж. Морено. Плюси і недоліки методики. Модифікації соціометричного тесту. Аутосоціометричні методики (К. Данілін, Я. Коломийський). Методики непрямі оцінки міжособистісних взаємин. Методики символічного моделювання реальної ситуації. Проєктивні засоби. Методика Петерсона (1980) спрямована на вивчення сімейних взаємин. Методика реєстрації міжособистісних взаємин Р. Бейлса. Діагностика індивідуально-особистісних властивостей, що впливають на міжособистісні взаємини. Каліфорнійський психологічний опитувальник особистості (CPI). Тест міжособистісних взаємин Т. Лірі. Колірний тест взаємин (А. Еткінд).

Психофізіологічна готовності до навчання у школі. Визначення готовності дитини 6-7 років до навчання у школі. Виявлення рівня розвитку саморегуляції. Визначення рівня розвитку графічних умінь. Вивчення рівня розвитку аналітико-синтетичних умінь. Визначення рівня розумової активності. Вивчення рівня розвитку фонетичних умінь. Вивчення рівня розвитку арифметичних умінь. Вивчення рівня короткочасної пам'яті та логічного мислення. Вивчення вміння встановлювати логічну послідовність подій. Картка психологічного дослідження. Картка розвитку учня. Структура діагностичного інтерв'ю. Психологічна характеристика учня.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Васьківська С. В. Основи психологічного консультування : навч. посіб. Київ : Четверта хвиля, 2004. 256 с.
2. Дуткевич Т. В. Загальна психологія: теоретичний курс : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2018. 388 с.
3. Загальна психологія : навч.-метод. комплекс / уклад. І. С. Ревасевич. Тернопіль : ТНЕУ, 2015. 47 с.
4. Колобич О. П. Загальна психологія : навч.-метод. посіб. Львів, 2018. 172 с.
5. Максименко С. Д. Загальна психологія : підручник. Вінниця : Нова Книга, 2004. 704 с.
6. Моначин І. Л. Зошит-практикум з курсу «Практикум з загальної психології» для студентів спеціальності «Психологія». Тернопіль : ТНТУ імені Івана Пулюя, 2015. 100 с.
7. Власова О. І. Педагогічна психологія : навч. посібник. Київ : Либідь, 2005. 400 с.
8. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб. Київ, 2005. 309 с.
9. Савчин М. В. Вікова психологія : навч. посіб. Дрогобич : Відродження, 2005. 360 с.
10. Сергєєнкова О. П. Вікова психологія : навч. посіб. Київ : «Центр учбової літератури», 2012. 346 с.
11. Гапон Н. Соціальна психологія : навч. посіб. Львів : ЛНУ ім. І.Франка, 2008. 366 с.
12. Корнєв М. Н. Соціальна психологія : підручник. Київ : Либідь, 2008. 301 с.
13. Москаленко В. В. Соціальна психологія : підручник. Київ : ЦНЛ, 2005. 624 с.
14. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2010. 649 с.
15. Основи соціальної психології : навч. посіб. / О. А. Донченко та ін. Київ : Міленіум, 2008. 496 с.
16. Галян І. М. Психодіагностика : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2011. 464 с.
17. Корольчук М. С. Теорія і практика професійного психологічного відбору : навч. посіб. для студентів ВНЗ. Київ : Ніка-Центр, 2012. 536 с.
18. Корольчук М. С. Психодіагностика : навч. посіб. для студ. ВНЗ. Київ : Ельга, Ніка-Центр, 2004. 400 с.
19. Моргун В. Ф. Основи психологічної діагностики : навч. посіб. Київ : Видав. Дім «Слово», 2013. 464 с.

20. Поліщук С. А. Методичний довідник з психодіагностики : навч.-методич. посіб. Суми : ВТД «Університетська книга», 2009. 442 с.

21. Хомич Г. О. Основи психологічного консультування : навч. посіб. / Г. О. Хомич, Р. М. Ткач. Київ : МАУП, 2004. 152 с.